

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑ	ΑΜΕΤΑΒΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none">• Μεταβατικά ονομάζονται τα ενεργητικά ρήματα που δείχνουν πως η ενέργεια του υποκειμένου μεταβαίνει σε κάτι άλλο (συνήθως πρόσωπο, ζώο ή πράγμα) Π.χ. Ο καθηγητής εξετάζει τους μαθητές.• Απαραίτητο συμπλήρωμα ενός μεταβατικού ρήματος είναι το αντικείμενο, η λέξη δηλαδή που φανερώνει το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει η ενέργεια του υποκειμένου. Π.χ. Ο γεωργός οργώνει το χωράφι.	<ul style="list-style-type: none">• Αμετάβατα ονομάζονται τα ενεργητικά ρήματα που δείχνουν πως η ενέργεια του υποκειμένου δε μεταβαίνει σε κάτι άλλο. Π.χ. Ο ήλιος λάμπει στον ουρανό.

Να θυμάσαι

Πολλά ρήματα μπορεί να είναι μεταβατικά ή αμετάβατα ανάλογα με το γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται κάθε φορά.

Π.χ. – Τα παιδιά **παίζουν** στην αυλή. (παίζουν: αμετάβατο)

– Τα παιδιά **παίζουν ποδόσφαιρο** (παίζουν: μεταβατικό)

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Τι είναι	<ul style="list-style-type: none">• Αντικείμενο είναι η λέξη που φανερώνει το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει η ενέργεια του υποκειμένου. Π.χ. Η Μαρία διαβάζει τα μαθήματά της.
Ποια μορφή έχει	Το αντικείμενο μπορεί να είναι: <ul style="list-style-type: none">• ουσιαστικό Π.χ. Ο Γιώργος έλυσε την άσκηση.- αντωνυμία Π.χ. Τους συναντήσαμε στο δρόμο.- επίθετο Π.χ. Οι δυνατοί εκμεταλλεύονται τους αδύναμους.- επιθετική μετοχή Π.χ. Είδαμε ένα μεθυσμένο στο δρόμο.- οποιοδήποτε μέρος του λόγου με άρθρο Π.χ. – Δεν έμαθε ποτέ το γιατί.- προθετικό σύνολο Π.χ. – Μάλωσε με τους γονείς της.- ολόκληρη πρόταση (με ή χωρίς άρθρο) Π.χ. –Μου είπαν ότι είχε φύγει. –Του ζήτησε να τον βοηθήσει. –Δεν ξέρουμε αν θα έρθει μαζί μας.

ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ – ΔΙΠΤΩΤΑ ΡΗΜΑΤΑ

ΑΜΕΣΟ – ΕΜΜΕΣΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

ΜΟΝΟΠΤΩΤΑ	ΔΙΠΤΩΤΑ
<ul style="list-style-type: none">• Μονόπτωτα ονομάζονται τα μεταβατικά ρήματα που χρειάζονται ως συμπλήρωμα ένα μόνο αντικείμενο (δηλαδή έχουν αντικείμενο σε μία μόνο πτώση, όχι και δεύτερο αντικείμενο σε άλλη πτώση). Π.χ. – Αγόρασε μια μπλούζα. – Αγόρασε μια μπλούζα, ένα παντελόνι και αθλητικά παπούτσια. (Μπορεί εδώ το ρ. αγόρασε να έχει τρία αντικείμενα, αλλά δεν παύει να είναι μονόπτωτο, αφού πρόκειται για όμοια αντικείμενα σε αιτιατική.)• Το αντικείμενο των μονόπτωτων ρημάτων μπορεί να είναι:<ul style="list-style-type: none">α. σε αιτιατική π.χ. Το σχολείο μας οργάνωσε εκδήλωση για το περιβάλλον.β. σε γενική (λίγες περιπτώσεις). Η γενική αυτή μπορεί να αντικατασταθεί με εμπρόθετο αντικείμενο (με μία από τις προθέσεις με, σε, από + αιτιατική). Π.χ. -Του φώναξα, αλλά δε με άκουσε. -Φώναξα στον Πέτρο, αλλά δε με άκουσε• Όταν το αντικείμενο σε αιτιατική ενός μονόπτωτου ρήματος προέρχεται από την ίδια ρίζα με το ρήμα ή από διαφορετική ρίζα που έχει όμως συγγενική σημασία μ' αυτό, λέγεται εσωτερικό ή σύστοιχο αντικείμενο. (Όταν δεν ισχύει κάτι τέτοιο, ονομάζεται εξωτερικό.) Π.χ. – Έφαγε το φαγητό του με όρεξη. (φαγητό: σύστοιχο αντικ. του ρ. έφαγε) – Σήμερα γράψαμε διαγώνισμα στη χημεία. (διαγώνισμα: εξωτερικό αντικείμενο στο ρ. γράψαμε)	<ul style="list-style-type: none">• Δίπτωτα ονομάζονται τα μεταβατικά ρήματα που χρειάζονται ως συμπλήρωμα δύο αντικείμενα (δηλαδή αντικείμενα σε δυο πτώσεις). Το ένα απ' αυτά ονομάζεται άμεσο αντικείμενο (σ' αυτό μεταβαίνει άμεσα η ενέργεια του ρήματος) και το άλλο έμμεσο (σ' αυτό μεταβαίνει έμμεσα η ενέργεια του αντικειμένου). Το έμμεσο αντικείμενο μπορεί να αντικατασταθεί από εμπρόθετο. Π.χ. - Μου ζήτησε συγγνώμη. (Μου: έμμεσο αντικείμενο) (συγγνώμη: άμεσο αντικείμενο) - Ζήτησε από μένα συγγνώμη. (Από μένα: έμμεσο αντικείμενο) (συγγνώμη: άμεσο αντικείμενο)• Το αντικείμενο στα δίπτωτα ρήματα μπορεί να είναι:<ul style="list-style-type: none">α. σε αιτιατική και γενική (ή εμπρόθετο). Π.χ. -Μου είπε ψέματα. (Μου: έμμεσο αντικείμενο) (ψέματα: άμεσο αντικείμενο) - Είπε σ' εμένα ψέματα. (σ' εμένα: έμμεσο αντικείμενο) (ψέματα: άμεσο αντικείμενο)β. σε αιτιατική και τα δύο:<ul style="list-style-type: none">- η αιτιατική του προσώπου ή του προσωποποιημένου πράγματος ή του έμψυχου είναι το άμεσο, εκτός αν αυτή μπορεί να αντικατασταθεί από εμπρόθετο, οπότε είναι έμμεσο.- αν και οι δύο αιτιατικές δηλώνουν πράγμα, τότε έμμεσο είναι αυτή που

Μερικές φορές, όταν το σύστοιχο αντικείμενο συνοδεύεται από επιθετικό προσδιορισμό, μπορεί να παραλειφθεί και τη θέση του παίρνει ο επιθετικός προσδιορισμός.
Π.χ. Μέχρι κι ο παππούς χόρεψε **τον καλαματιανό** (ενν. τον καλαματιανό χορό).

μπορεί να αντικατασταθεί από εμπρόθετο.

Π.χ. – Ο καθηγητής εξετάζει **τους μαθητές ιστορία (=στην ιστορία).**

(**τους μαθητές: άμεσο αντικείμενο**) (**ιστορία: έμμεσο αντικείμενο**)

- Ο Γιώργος διδάσκει **τον Νίκο (= στον Νίκο) κιθάρα.**

(**τον Νίκο: έμμεσο αντικείμενο**) (**κιθάρα: άμεσο αντικείμενο**)

- Φόρτωσε **το αυτοκίνητο άχρηστα πράγματα (= με άχρηστα πράγματα).**

(**το αυτοκίνητο: άμεσο αντικείμενο**) (**πράγματα: έμμεσο αντικείμενο**)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να βρείτε τα ρήματα των προτάσεων και να τα χαρακτηρίσετε ως μεταβατικά ή αμετάβατα. Στα μεταβατικά να υπογραμμίσετε και το αντικείμενο.
 - Ένα αυτοκίνητο πέρασε τρέχοντας από κοντά τους. (.....)
 - Τα περισσότερα βιβλία έχουν πέσει κάτω από το τραπέζι. (.....)
 - Μην ενοχλείτε τον οδηγό. (.....)
 - Τα σύννεφα κάλυψαν γρήγορα τον ουρανό. (.....)
 - Ο δάσκαλος συνάντησε τους γονείς στην αίθουσα της πληροφορικής. (.....)
 - Οι έφηβοι συχνά διαφωνούν με τους γονείς τους. (.....)
2. Να βρείτε στις παρακάτω φράσεις ποια αντικείμενα είναι μονόπτωτα και ποια δίπτωτα.
 - Ο Μιχάλης μοιάζει του πατέρα του.
.....
 - Μεταβίβασε την περιουσία της στον αδερφό της.
.....
 - Να δώσεις το βιβλίο και το τετράδιο.
.....
 - Θα σας φέρω εγώ τα τρόφιμα.
.....
 - Οδήγησε τον κλέφτη στον εισαγγελέα.
.....

3. Να αναγνωρίσετε το άμεσο και το έμμεσο αντικείμενο στις παρακάτω φράσεις.

➤ Μας γέμισε άγχος αυτό το διαγώνισμα.

.....

➤ Τους ρώτησε πώς ήρθαν.

.....

➤ Τον εξέτασε Μαθηματικά.

.....

➤ Σου είπε την αιτία της διαφωνίας τους;

.....

➤ Μου παρέδωσαν όσες ασκήσεις τελείωσαν.

.....

➤ Τα φορτηγά γέμισαν τους ποδηλάτες σκόνη.

.....